

творчості, удосконалюючи вірш від твору до твору (В.Свідзінський); або вдається до неї спорадично (Б.-І.Антонич), тим самим даючи зрозуміти, що його думкам і емоціям потрібна саме така форма викаладу – сконденсована й водночас відкрита, що дає читачеві імпульс до співтворчості. Найчастіше верлібр підсумовує поетичний досвід, але й у ранньому періоді він проявляється досить сильно.

Працюючи в метриці вільного вірша, поети найчастіше не тільки відтворюють інтонаційний лад народної поезії, а й надають нове значення споконвічним образам національної культури, акцентуючи те або те слово, подаючи його у вигляді авторських метафор. Ці риси властиві поезиці верлібру ХХ століття, вони ж визначають перспективи його розвитку в столітті ХХІ-му. Одна з них, за нашим переконанням, – поліфункціональність вільного вірша, синтез різнопланових культурних концептів у поетичному доробку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Антонич Б.-І.* Велика гармонія (Модерністична поезія ХХ століття) / Богдан-Ігор Антонич: вст. ст. Д.Павличка. – К.: Веселка, 2003. – 352 с.; 2. *Костенко Н.В.* Українське віршування ХХ ст.: навч. посібник / Наталія Костенко. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2006. – 287 с.; 3. *Левый И.* Искусство перевода / Иржи Левый; пер. с чеш. – М.: Прогресс, 1974. – 397 с.; 4. *Моклиця М.П.* Основи літературознавства: навч. посібник / Марія Моклиця. – Тернопіль: Підручники & посібники, 2002. – 192 с.; 5. *Науменко Н.В.* Вхідження у світ вільного віршування / Наталія Науменко // Питання літературознавства. Науковий збірник. – Вип. 74. – Чернівці: Рута, 2007. – С. 139-148; 6. *Нечуй-Левицький І.С.* Світогляд українського народу: ескіз української міфології / Іван Семенович Нечуй-Левицький. – 3-тє вид., доп. і перероб. – К.: АТ «Обереги», 2003. – 144 с.; 7. *Полищук В.Л.* Вибране / Валер'ян Полищук; передм. З.Суходуба. – К.: Дніпро, 1987. – 317 с.; 8. *Пономаренко О.Б.* Міфосвіт поезії Б.-І.Антонича й естетичні традиції Тараса Шевченка / Олена Пономаренко. – Вінниця: Континент-ПРИМ, 2006. – 176 с.; 9. *Свідзінський В.* Медобір: поезії / Володимир Свідзінський. – Мюнхен: Сучасність, 1975. – 204 с.; 10. *Соловей Е.С.* Невпізнаний гість: Доля і спадщина Володимира Свідзінського / Елеонора Соловей. – К.: Наукова думка, 2006. – 224 с.; 11. Українська народна обрядова поезія: збірник: [для серед. та ст. шк. віку] / упоряд. текстів, передм., підготовка навч.-метод. матеріалів К.Г.Борисенко. – К.: Школа, 2006. – 272 с.; 12. *Цейтлин А.Г.* Труд писателя / Александр Цейтлин. – М.: Сов. писатель, 1968. – 564 с.

Пащенко Є.М. (Загреб, Хорватія)

Хорватський бароковий славізм як паралель українському ХVІІ ст.

У статті вказано на ідеї єднання слов'ян у культурі бароко Хорватії. Ця ідея має свої аналогії в культурі українського бароко. Хорватський контекст важливий для розуміння ідей Юрія Крижанича. Він виступав за об'єднання слов'ян на правах рівноправних взаємних відносин. Функцію лідера в такій єдності він надавав цареві Москви. Представники українського бароко мали аналогічні ідеї. Це була утопія, яка зазнала поразки. Московське суспільство ХVІІ сторіччя не було готовим до ідей Крижанича. Хорватський інтелектуал зазнав поразки й був зісланий до Сибіру. Українці й хорват Крижанич вірили в Москву, був жертвами утопії про слов'янську єдність.

Ключові слова: культура Хорватії, українське бароко, Юрій Крижанич.

В статье указано на идеи единения славян в культуре барокко Хорватии. Эта идея имеет свои аналогии в культуре украинского барокко. Хорватский контекст важен для понимания идей Юрия Крижанича. Он выступал за объединение славян на правах равноправных взаимных отношений. Функцию лидера в таком единстве он придавал царю Москвы. Представители украинского барокко имели аналогичные идеи. Это была утопия, которая потерпела поражение. Московское общество XVII столетия было не готово к идеям Крижанича. Хорватский интеллигент потерпел поражение и был заслан в Сибирь. Украинцы и хорват Крижанич верили Москве, были жертвами утопии о славянском единстве.

Ключевые слова: культура Хорватии, украинское барокко, Юрий Крижанич.

In the article it is indicated on the ideas of unity of slavs in the culture of baroque of Croatia. This idea has the analogies in the culture of the Ukrainian baroque. The Croatian context is important for understanding of ideas of Yuraj Krizhanich. He came forward for uniting slavs on rights for equal in rights mutual relations. In such unity he gave the function of leader the tsar of Moscow. The representatives of the Ukrainian baroque had similar ideas. This was utopia which sustained defeat. Moscow society 17 centuries was not ready to the ideas of Krizhanich. The Croatian intellectual person sustained defeat and was deported to Siberia. Ukrainians and Croat Krizhanich trusted Moscow, were the victims of utopia about slavonic unity.

Key words: culture of Croatia, Ukrainian baroque, Yuraj Krizhanich

В історії слов'янських культур однією з ідейних домінант виступає ідея слов'янського єднання, відома як славізм. Славізм – це звернення до теми слов'янства та її осмислення відповідно до мотивацій автора. Тема ця присутня майже у всіх культурних епохах, але по-різному і в різні часи виражена в різних слов'янських літературах. Вона варіює різні змістовні аспекти, але провідною є ідея слов'янської єдності. Усвідомлення такого поняття сягає уявлень про спільність ще в давні часи, що дає певні можливості припустити пов'язаність таких уявлень з архаїчною меморією, яка відобразилась і в давніх писемних пам'ятках як генеалогічні легенди про слов'янських братів-засновників роду. З часом ця міфологема перетворюється у політологему, відіграє свою роль у процесах формування, зміцнення національної свідомості, у пошуках вирішення питань державотворення. Також тема слов'янства використовувалася в різних ідеологічних конструкціях як пропагандний засіб тощо.

Відповідно до актуалізації славізму в різні часи можна говорити про славізм середньовічної культури, в головному виражений у рефлектуванні згадуваних генеалогічних легенд у писемних пам'ятках; значно сильніше і чітко виражений у добу Відродження відомий як ренесансний славізм; ще ширше представлений у культурі бароко як бароковий славізм. Слов'янська тема знаходить своє відображення і у добу просвітництва, а особливо в наступну епоху романтизму як славізм романтиків. У різних формах неоромантизму може бути відображена і в другій половині XIX ст., а з його кінця – на початку XX ст. спостерігаємо нову хвалу славізму виражену в стильових особливостях сецесії або модерну. Відома експлуатація слов'янської теми як ідеологічного інструменту в радянсько-російську епоху,

а на початку ХХІ ст. можна спостерігати відновлення теми слов'янства в російських ідеологічних активностях як тенденція до відродження колишнього інструментарію імперських та радянських часів.

Славізм по-різному осмислювався і втілювався у різних слов'янських літературах, що є темою окремого висвітлення. В даному разі звернення до хорватського славізму викликане вивченням життя і творчості відомого представника хорватського барокового славізму Юрая Крижанича у його взаєминах з українською культурою доби бароко. Головна ідея діяльності Крижанича – слов'янство, а точніше – пошуки шляхів досягнення прогресу в слов'янському середовищі. Відповідно до відзначеної константи славізму щодо уявлень про колишню єдність слов'ян, які в силу різних причин таку спільність втратили, хорватський поборник слов'янського прогресу буде свою конструкцію повернення до такої спільноти як запоруки покращення становища слов'янських народів. Не входячи в особливості бачення слов'янської ідеї у системі поглядів Крижанича, зазначимо, що він присвятив її втіленню все своє життя, яке зазнало недовіри з московського двору, де він сподівався знайти розуміння свого ідеалу про рівноправність слов'янських народів і звідки був транспортований до Сибіру як вигнанець.

Одна з причин такої долі хорватського поборника слов'янства полягала в неготовності московського середовища початку другої половини 17. ст., коли Крижанич прибув до Москви, до ідей славізму в цілому. Міжслов'янські комунікації Московського царства тоді полягали у конфронтації з католицькою Польщею, яка сприймалася негативно і поза будь яких уявлень про слов'янство. Іншими партнерами слов'янства були Україна та Білорусь, які поступово сприймалися як складова великоруського простору, що перетворювалося на ідеологію. Релігійна, певна мовна спорідненість з московською інформацією грали на зміцнення уявлень про виправданість неприйняття цих двох народів як *інших*, а за умов конфесійних конфронтацій наявність уніатства в останніх сприймалася як наслідок антимосковської діяльності польського католицизму і церкви, до якої він належав. Усе це затумановало уявлення про слов'янство у московському середовищі і було однією з причин недовіри, підозри до прибулого з України Юрка Сербина як обережно себе називав той хорват. Навіть перебування у складі делегації промосковські орієнтованого українського духовенства і козацтва, що прибули з Ніжина, не захистило Крижанича від підозр. Самі ж твердження про слов'ян як спільноту не викликали зацікавленості, що в результаті закінчилося засланням сумнівного іноземця на 15 років поселення у Тобольську.

Факт нерозуміння Крижанича у Москві, як і відданість вченого хорвата ідеям слов'янства лише підтверджує далеко не адекватні стадії славізму в різних слов'янських середовищах. Якщо московське було ще не готовим до його сприйняття, у хорватських освічених колах уявлення про слов'янство, отже славізм були досить відомим, поширеним серед інтелектуалів явищем. Саме хорватська культура епохи Відродження дає найбільше, у порівнянні з іншими слов'янськими літературами, прикладів ренесансного славізму. Ця традиція продовжується і в наступну добу відому як бароковий славізм. Отже, у формуванні поглядів Крижанича свою роль відіграла національна культура, якою і пояснюється факт подібної відданості Крижанича ідеям слов'янства. Цей

факт, на жаль, не завжди брався до уваги, навіть і в сучасних тлумаченнях причин походу хорватського полігестра до Москви і його віри в можливість переконати тамтешню еліту у виправданості його ініціатив.

Діяльність Юрая Крижанича не була чимось незвичайним для хорватського культурного життя і становила типовий, але характерно заявлений вираз хорватського барокового славізму. Бачення слов'янства як спільноти в далекому минулому, питання щодо його походження, прабатьківщини, розселення, мови, етнічні особливості слов'ян та інші теми досить широко представлені в давній хорватській літературі, історії, мовознавстві, суспільній думці в цілому. Актуалізація слов'янства мала різні мотивації. Проте одна з провідних була політична. Заклик до єднання слов'ян з метою вирішення важливих проблем національної екзистенції – це важлива складова славізму як політологемі. Бачення слов'янства як співдружності, як запоруки вирішення проблеми національної незалежності досить виразно присутнє у хорватській літературі ренесансної доби. Образи *вли-слов'янки*, уславлення краси саме слов'янської за походженням красуні у творчості дубровницьких петраркістів мало не тільки естетичний, але й ідейний характер. У такий спосіб знаходило відображення давнє конфронтування «ми-вони», зокрема і адресоване давньому супернику Дубровницької республіки – Венеції. Для авторів з Дубровника було важливим довести, що місто-республіка, держава-фортеця не є якимось островом, самотнім у зіткненні сил, а навпаки – частина величного слов'янського світу, який знаходиться на величезному просторі, до якого належить і Дубровник. Бачення такого світу виходило за межі реальності, перетворюючись у фантазмагорії, якими сповнений славізм давніх часів. Подібні уявлення характерні також й іншим авторам з міст Далмації, в яких розвивалася культура ренесансної доби. Актуальна в середньовічній історіографії тема походження слов'ян, їхнього розселення знаходить своє втілення в ренесансній літературі, де одним із репрезентантів виступає Винко Прибоевич. Його текст, виголошений 1525 року на рідному острові Хвар «Про походження слов'ян» («О podrijetlu i povijesti Slavena») був опублікований і латинською, а пізніше й італійською мовами у Венеції в 1532 році. Місце друку й мова тексту були мотивовані не лише традицією хорватських латиністів, а й адресатом – Венеції як традиційному претенденту на хорватські приадриатичні території.

Уявлення про слов'ян могли надходити й з польських джерел як другої культури слов'ян з розвиненою ренесансною літературою. Хорватський письменник Томо Будиславич (1545-1608) кілька років мешкав у Кракові, підтримуючи зв'язки з рідним Дубровником. Через його посередництво дубровницькі автори отримували відомості з польських книг, особливо щодо України козацької, Московії. Проте й самі дубровницькі письменники могли дізнаватися про слов'янський схід безпосередньо, подорожуючи в тому напрямку як Александар Комулович (1548-1608), що відвідав Москву з ідеєю єднання церков, а останні чотири роки життя (1604-1608) провів у Дубровнику. Не виключені торговельні зв'язки Дубровника з Львовом.

Крім пізнавальних мотивів зовнішнього світу, хорватський славізм динамічно розвивався і в напрямку національного самоствердження, що

особливо виражалося й у тогочасному мовознавстві. Хорватська філологія барокової доби має значні досягнення у лексикографії, створенні граматик та інших форм, спрямованих на нормування національної мови, в чому становить багатий матеріал для порівняння з українською мовознавчою культурою тієї ж епохи. Назви мови як *slovenski*, *slavenski jezik* досить часті у творах і відображають не тільки стан самоназви, а й слов'янський патріотизм, сприйняття мови власного народу як частину великої слов'янської мовної спільноти. Поруч зі згаданими назвами нерідко використовується вислів *naš jezik*, що також становить світоглядний підтекст славізму.

Не меншою мірою актуалізується проблема «чистоти» мови, прагнення зберегти її «слов'янську першоджерельність», що також базується на уявленнях про наявність певної спільної бази слов'ян у минулому. Такі переконання, як правило, супроводжуються наріканнями на втрату колишньої «чистоти» і забруднення національної мови іноземними запозиченнями. Ще Петар Зоранич, автор першого хорватського роману (1536), скаржився на те, що «*jezik Hrvacki*» так неупорядкований, а Юрай Баракович, автор епічного твору *Vila Slovinka* (1613) відомий і як граматик ілірської (хорватської) мови, жаліється на те, що хорвати більше цікавляться чужими мовами, аніж рідною мовою.

З новою силою хорватський славізм виявляє себе в наступну епоху бароко, розвиток якого відбувався за складних політичних умов, невпинної загрози національній незалежності. Своєрідним апофеозом хорватського барокового славізму в галузі історіографії виступає твір дубровницького автора Мавра Орбіні *Il Regno degli Slavi (Королівство слов'ян, 1601)* як велична фантазмагорія про безмежність слов'янського світу. У зображенні слов'янства використовуються засоби барокової поезики, проте особливо виразною є світоглядна домінація автора. Це – глорифікація слов'янського героїзму, гіперболізація географічного фактору, актуалізація історичного аспекту, проблеми походження слов'ян, їх генетичної належності та інше. Все це об'єднано у тій своєрідній оді слов'янству, створеній на досить плідному ґрунті щодо подібної свідомості – на тлі Дубровницької слов'янської традиції. Полемічна нота, адресована іноземній аудиторії, використання італійської мови, публікація твору в середовищі, якому й адресовано твір, прагнення створити щось величне, яке б вразило іноземного читача, – все це відображає людину хорватського бароко з його свідомістю, в якій слов'янський патріотизм був своєрідною нормою. У творі знайшла відображення не тільки барокова поезика, але й продовження ренесансної традиції полемічного ставлення щодо іноземного реципієнта. Треба відзначити, що цей мабуть найбільший прозяв барокового славізму в жанрі історіографії був помічений збоку українських просвічених кіл – про нього знав Феофана Прокопович, але вже в часи російської служби – книгу було перекладено і опубліковано в 1722 р. у Росії.

Слов'янський патріотизм по-різному використовувався в різних центрах великих сил того часу. Якщо твір Орбіні в перекладі російською відігравав свою роль у осмисленні російським царизмом теми слов'янства як засобу зміцнення власних позицій серед слов'ян, у Римі теж помічали хорватський славізм. Він сприймався і як засіб перенесення певної інформації на ті християнські народи, які могли б зблизитися з Римською церквою. Підставою

для такої стратегії була й реальна загроза від поступового наближення мусульманства до простору католицької церкви, отже на хорватські землі. Під османами перебували православні серби, а в Боснії відбувалася мусульманізація місцевого слов'янського населення. Зміцнюючи свої позиції на південнослов'янських землях як кордоні зіткнення релігій, Рим йшов на різні засоби оборони християнства. В цьому плані хорватський славізм міг бути корисним і в плані поширення ідей консолідації навколо Римської церкви. З метою відзначити спорідненість християнських конфесій вказувалося і на спорідненість слов'янських мов. Своєрідною мовною ланкою могла послужити церковнослов'янська мова, яка іменувалася саме слов'янською. У зв'язку з цим особливий інтерес становила діяльність українських уніатів, які саме в добу бароко виступали за поєднання церков, що доводить до тісного співробітництва у Римі, а також на хорватських землях і в Україні, між українськими і хорватськими поборниками унії. Вони вірили, що їхні ідеї можуть бути позитивно сприйняті в Москві, що, зокрема, надихало представників хорватського славізму на задуми попрацювати серед московських церковників, і що також було відображенням саме барокового славізму, де своє місце мала і проблема можливості міжконфесійного єднання.

По суті, й українські, і хорватські ентузіасти церковної унії виступали за створення *європейського християнського союзу*, що для хорватів мало й оборонне від османської загрози значення. Для українців такий союз би означав гарантії стримування польських претензій на українські землі. Проте подібні ідеали з часом розбилися об твердиню московської ортодоксії, становлячи собою одну з частин великої утопії, якою і був сам славізм у цілому.

Крім ідей загальнослов'янського патріотизму, декларування належності до великого слов'янського світу, хорватський славізм розвивав також ідеї національного патріотизму, спрямовані на формування власної національної ідентичності. Останнє було, крім зовнішньополітичної загрози, одним з головних мотивів актуалізації славізму. Хорватські патріоти невпинно наголошують на виняткових особливостях власної мови в першу чергу. Проте і ця їхня позиція не були чимось винятковим у слов'янському світі, маючи аналогії в українському славізмі, де також знаходимо приклади уславлення власної *слов'янської* мови. Однак, на різницю від українського ситуації, *слов'янська* мова у хорватів була національною, а не сакральною як старослов'янська в українській. Маючи сакральною мову латинську, хорватська література значно раніше від української започаткувала і розвивала традиції національної мови, вже в ренесансну добу, 1501 року Марко Марулич пише поетичний спів хорватською мовою. Ставлення до національної мови як святині досить виражене в хорватській літературній свідомості, при цьому наголошується, що саме хорватська мова найчистіша серед інших слов'янських, становлячи продовження слов'янської прамови. Ще ренесансний поет з острова Хвар Петар Хекторович стверджував, що мова хорватів серед усіх інших – «на світі найбільша». Відоме серед ренесансних гуманістів переконання щодо *лірської* мови як першооснови слов'янської мови поділяють і бароківі полігистри. Сприйняттям власної мови, історичної території як прабадьківщини слов'янства позначена свідомість людини хорватської літературної культури бароко, що має чимало підтверджень [4, 9–37].

Також історизм ренесансної літератури зазнає в добу бароко ще сильнішого відображення як майже норма барокового славізму. Не лише тому, що барокова свідомість була зосереджена на минулому, особливо на старозавітній, церковній та античній історії. У хорватів звернення до історії було і надалі викликане проблемами національної екзистенції. Так саме, як у попередню добу італійські гуманісти шукали своє коріння в культурі античного Риму, німецькі автори своє минуле порівнювали з героїзмом римських імператорів, хорватські барокові письменники продовжували традицію гуманістів у пошуках власного національного профілю в історичній вертикалі – від Олександра Македонського до ідентифікації з тогочасним слов'янським світом, перш за все провідними слов'янськими державами, як їх бачили з хорватської перспективи.

В першій половині 17. ст. такою вбачалася Польща, в першу чергу як слов'янська держава, що сприймалася захисником від османської загрози християнству, а й безпосередньо Дубровнику. Його поет Іван Гундулич в епічному творі *Осман* оспівує славу слов'янської зброї, виявлену в Хотинській битві. Створюючи величні сцени битви, поет виступає як виразний бароковий баталіст, де серед учасників зіткнень відтворено й участь українських козацьких полків [1, 26–27].

Проте хорватський славізм, крім апеляції до великих слов'янських держав, якою з часом стане Московська і посідає своє місце в хорватському славізмі, звертаються і до власних сил. Поетика простору в його баченні хорватськими авторами досить різноманітна – від безмежності слов'янства до безпосередньо національних земель, позначених географічними координатами *від Скадра до Задра*. Не тільки поети приадриатичного регіону оспівували слов'янство, ця тема присутня і у північних регіонах. Репрезентантом виступає Павао Ритер Витезович вже як представник просвітительського славізму, а також Андрія Качич-Миошич.

Окреслені тут контури хорватського барокового славізму далеко не вичерпують всі наведені імена і приклади. Вони засвідчують наявність традиції, яка мала свою попередню епоху і продовжувалася в наступні часи. Отже, славізм становить реальність, це сильно виражений, динамічний феномен, який відрізняє хорватську літературу серед інших слов'янських саме давністю походження, безперервністю і широтою вираження цієї теми. Хорватський славізм, крім політичних мотивів, становив і своєрідне творче натхнення, водночас був світоглядною утопією. В основі хорватського славізму була віра у можливість організувати слов'янський світ на засадах рівноправ'я, гуманних взаємовідносин, толерантності і взаєморозуміння. Наголошення на певній країні як потенційному лідері такої ідеї – спочатку такою бачилася Польща, потім Московське царство – передбачало організаційну функцію згаданих країн, не і підвладність такому лідеру. Порівняння такого бачення слов'янства з іншими національними славізмами, де вони пізніше мали місце (російське слов'янофільство, по суті панрусизм; сербське русофільство) дає можливість говорити про гуманістичність, демократизм хорватського славізму, де на першому місці у взаємовідносинах слов'ян стоїть рівноправ'я. Таке бачення слов'янства виразно зближує його з українським славізмом, особливо в наступні часи, зокрема в українських романтиків [5, 7–24].

В добу бароко, позначену конфесійними, міжрелігійним конфронтаціями, зіткненням християнства і мусульманства, ідея славізму підноситься на високий ступінь. У пошуках рішення екзистенціальних проблем спостерігаємо зближення українських і хорватських діячів культури. Вищим проявом такої взаємності є життя і творчість Юрія Крижанича, який значною мірою формувався під впливом українських уніатів у Римі, знав українську культуру, базувався як мовознавець на *Граматиці* Смотрицького, але й писав з використанням розмовної української мови [2, 169–184]. Його життя повністю присвячене ідеям слов'янської консолідації, яку спостерігаємо в хорватському бароковому славізмі від початку XVII ст., позначеного згадуваним твором дубровницького автора Мавра Орбіні до останніх десятиліть того ж століття, коли 1683 р. у битві під Віднем обривається життя Крижанича.

В політичних умовах пошуків захисника, сильного, етнічно спорідненого брата-слов'янина хорватські автори створювали міф про такого визволителя, що знаходиться десь там, на сході величного слов'янського простору. Так створювалася барокова утопія, близька за своєю типологією до соціально-утопічних легенд, досить поширених саме у ті часи. Барокові автори саме відновлювали бароковими стильовими засобами міфологему про такого визволителя. Подібна утопія цілком логічно мусила зазнати поразку, що й підтверджує доля Юрія Крижанича. Показово, що він мав свою аудиторію, підтримку саме в українському середовищі – від українських уніатів до прихильників пов'язування з Московським царством [6, 40–53]. Це ще раз підтверджує спорідненість сподівань українських і хорватських поборників слов'янського єднання.

Отже, відзначені особливості хорватського славізму доби бароко дають підстави зазначити, що діяльність Крижанича з його ідеями слов'янського єднання була зумовлена низкою об'єктивних факторів, в першу чергу давньою традицією славізму. Проект Крижанича, в якому особливе значення мала роль московського царя як лідера в консолідуванні слов'ян, мав свої аналогії в українському середовищі. Українські барокові діячі також вірили в можливості вирішення важливих екзистенціальних проблем України у консолідуванні з Москвою. Їхні переконання були типовим проявом українського барокового славізму, який май свої аналогії в хорватському славізмі.

Хорватський бароковий полігістер прагнув надати свої знання московському двору так саме як і українські, білоруські діячі, що отримували освіту в Києво-Могилянській академії. Крижанич значною мірою ідентифікувався з ними, тож не випадково він свій шлях до Москви проклав через Україну, сподіваючись бути сприйнятим подібно до українських чи сербських духівників. Невипадково він представлявся як Юрко Серблін, що відповідало українським моделям тогочасних українсько-сербських зв'язків, коли серби йшли до Москва через Україну.

Будучи католиком, хорватський ентузіаст славізму усвідомлював складність, напруженість міжконфесійних відносин. Тому він, в першу чергу в ім'я ідеалу – слов'янської солідарності – не включався у питання релігійної полеміки. Проте, незважаючи на всі його ідеали, заходи, він зазнав поразки, оскільки тодішнє московське суспільство було не готове до подібних ідей як великої утопії, що живила й українських ідеалістів.

Таким чином, українська орієнтація на Москву була проявом утопії, яка зазнала поразки. Так саме, як Крижанич опинявся у Сибіру, разом з ним там перебували й українські вигнанці. Хорватський бароковий славізм є своєрідною паралеллю схожих уявлень в духовній системі українського бароко.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мала антологія хорватської поезії. Ідея світу / У пер. Д. Павличка. – К., 2008. – С. 26-27; 2. Пащенко С. До порівняльного вивчення граматики Юрія Крижанича та Мелетія Смотрицького // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського. – Збірник наукових праць. – 2007. – Вип. 6. – С. 18-127; 3. Пащенко С. Рефлексії української філології у порівняльній граматиці Крижанича «*Objasnjenje vivodno o pisme slovenskom*» // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського. – Збірник наукових праць. – 2008. – Вип. 7. – С. 169-184; 4. Bogišić R. Hrvatski barokni slavizam // Hrvatski književni barok / Ured. D. Fališevac. – Zagreb, 1991. – S. 9 – 37; 5. Paščenko E. Ideje slavizma u ukrajinskoj i hrvatskoj književnosti XIX stoljeća // Komparativna povijest hrvatske književnosti: Zbornik radova. – Knj. I.: XIX. stoljeće. – Split, 1999. – S. 7-24; 6. Paščenko J. Stvaralaštvo Jurja Krizanića u Ukrajini 1659 // Riječ. – 2006. – Br. 2. – S. 40-53.

Петриченко Н.Г. (Київ, Україна)

Творча спадщина П. Куліша в контексті історичної романістики XIX століття

Стаття присвячена аналізу творчості видатного українського прозаїка П. Куліша, яка розглядається в контексті історичної романістики дев'ятнадцятого сторіччя, зокрема української, російської (повість «Тарас Бульба» М. Гоголя), польської (творчість Г. Сенкевича). Предметом інтересу автора статті виступає також трансформація сприйняття творчості П. Куліша в українському й зарубіжному літературознавстві (з 60 – 70-х років минулого сторіччя до теперішнього часу).

Ключові слова: історична романістика, історична правда й вигадка, романтизм, реалізм, світосприйняття автора.

Статья посвящена анализу творчества выдающегося украинского прозаика П. Кулиша, которое рассматривается в контексте исторической романстики девятнадцатого века, в частности, украинской, русской (повесть «Тарас Бульба» Н. Гоголя), польской (творчество Г. Сенкевича). Предметом интереса автора статьи выступает также трансформация восприятия творчества П. Кулиша в украинском и зарубежном литературоведении (с 60-70-х годов прошлого века до нынешнего момента).

Ключевые слова: историческая романстика, историческая правда и вымысел, романтизм, реализм, мировосприятие автора.

The object of analyze in this article is the literature works of the famous Ukrainian author – P. Kulish. His works are explored into the context of the historic novels of the XIX century, for example Russian (“Taras Bulba” of M. Gogol) and Polish (the works of G. Senkevich). The author of this article analyses the transformation of perception of P. Kulish into the Ukrainian and foreign literature studies (from 60-70 years of XX century from today).

Key words: historical novels, historical truth and fiction, romanticism, realism, world outlook of the author.